1. ספר בראשית פרק יז

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים: ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד: ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר: אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים: ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך: והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו: והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך: ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים: ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם:

פרק יח

וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום: וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך: יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת: וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות: ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו: ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו: ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל: ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו: ואברהם ושרה זקנים באים בימים חדל להיות לשרה ארח כנשים: ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן: ויאמר יהוה אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי: היפלא מיהוה דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן: ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת: ויקמו משם האנשים וישקפו על פני סדם ואברהם הלך עמם לשלחם: ויהוה אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה: ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יהוה לעשות צדקה ומשפט למען הביא יהוה על אברהם את אשר דבר עליו: ויאמר יהוה זעקת סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד: ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה: ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני יהוה: ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע: אולי יש חמשים צדיקם בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקם אשר בקרבה: חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט:

המשך בראשית יח

כו ויאמר יהוה אם אמצא בסדם חמשים צדיקם בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: ויען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר:

י ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית
יא כי עשית את הדבר הזה: ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי:

יז ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים
יח את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו וילדו: כי עצר עצר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם:
א ויהוה פקד את שרה כאשר אמר
ב ויעש יהוה לשרה כאשר דבר:

רש"י בראשית יג

מקדם. נסע ממזרח הכרם (למזרח) והלך לו למערבו של הכרם נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה הסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו: (יב) ויאהל. נטה אהלים לרועיו ולמקנהו עד סדום: (יג) ואנשי סדום רעים. ואעפ"כ לא נמנע לוט מלשכון עמהם. ורבותינו (יומא לח) למדו מכאן (משלי י) ושם רשעים ירקב:

רש"י בראשית יד

חניכיו. חנכו כתיב (ס"א קרי) זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה וכן (משלי כב) חנוך לנער (במדבר ז) חנכת המזבח (תהלים ל) חנכת הבית:

רש"י

עד דן. שם ראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל (סנהדרין נו):

לאחוזת עולם. ושם אהיה לכם לאלהים. הכל (בני ישראל)

הדר בחוצה לארץ כמו שאין לו אלוה:

3. מסכת שבת קכז.

מפני האורחין וכו': א"ר יוחנן *גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש *אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב °ויאמר *(ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו' א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר *(ה') אם נא מצאתי וגו'

4. רש"י בראשית יב

(ח) לך לך. להנאתך ולטובתך. ושם אעשך לגוי גדול כאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד אודיע טבעך בעולם:

רש"י

מארצך. והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד חרן אלא כך אמר לו התרחק עוד משם. ולא מבית אביך: אשר אראך. לא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעיניו ולתת לו שכר על כל דבור ודבור. וכיוצא בו (בראשית כב) את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק. כיוצא בו (שם) על אחד ההרים אשר אומר אליך. כיוצא בו (יונה ג) וקרא עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך:

רש"י ... (ה) אשר עשו בחרן. שהכניסן תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאום (לכך כתיב אשר עשו) ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם כמו (שם לא) עשה את כל הכבוד הזה (לשון קנין) (במדבר כד) וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס: (ו) ויעבר אברם בארץ. נכנס לתוכה: עד מקום שכם. להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב *יוה"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים אמר העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות

3. תנחומא וירא ה

... אמר רבי פנחס הכהן בר חמא. אין הקדוש ברוך הוא חפץ לחיב כל בריה, שנאמר, כי לא אחפץ במות המת (יחזק' יח לב). וכן הוא אומר, כי לא אל חפץ רשע, אתה (תהל' ה ד). ואומר, חי אני נאם אדני יהוה אם אחפץ במות הרשע (יחזק' לג יא). ובמה חפץ, להצדיק בריותיו, שנאמר, ה' חפץ למען צדקו (ישעי' מב כא). תדע לך, שבזמן שהבריות חוטאין ומכעיסין לפניו והוא כועס עליהן, מה הקדוש ברוך הוא עושה, חוזר ומבקש להן סנגור שילמד עליהן זכות ונותן שביל לפני הסנגור. וכן אתה מוצא בימי ירמיה שאמר, שוטטו בחוצות ירושלים וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עשה משפט מבקש אמונה ואסלח לה (ירמי' ה א). וכן כשחטאו הסדומיים גלה לאברהם ללמד עליהן זכות, שנאמר, וה' אמר המכסה אני. מיד התחיל אברהם ללמד עליהן סנגוריא, שנאמר, ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע. ואין ויגש אלא תפלה, שנאמר, ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל וגו'

3. מגיד ...

וכן אתה מוצא באנשי סדום שלא סרחו אלא מתוך שביעה שנאמר בהם (איוב כח) ארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש [נ"א במקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו]. אמרו אנשי סדום הרי מזון אצלנו [הרי כסף וזהב אצלנו] נעמוד ונשכח תורת רגל מבינינו.

... וכה"א (יחזקאל טז) הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה ותגבהינה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן כאשר ראיתי:

6. כיון דרע לבריות א"כ אינו טוב לשמים, והרבה הקב"ה קפיד על עבירות שבין אדם לחבירו טפי מעבירות שבין אדם למקום, וכ"ל בס"ד, מ"ש רע לבריות אין הכוונה שחוטא בדברים שבין אדם לחבירו, שהוא מזיק לבריות או חומס או עושק וכיוצא, אלא הכוונה הוא שמלמד קטגוריא על הבריות, ואינו מלמד זכות, ולא ניחא ליה לקב"ה שהאדם ילמד חובה על ישראל, לא ולמד מענין אליהו זכור לטוב הואיל ואמר על ישראל כי עזבו בריתך נענש, ולכן זה המלמד חובה על ישראל אע"פ שהוא מתקנא קנאת הדת נקרא רע לבריות, אבל המלמד זכות על ישראל זה נקרא טוב לבריות

5. רב"ה הירש

איך יכולנו להתקיים ואיך נוכל להתקיים, — אלמלא ירשנו מאברהם אבינו את אומץ הלב להיות במיעוט!

„יהדות על פי רוח הזמן!" המחאה החריפה ביותר על כך היא המצוה הראשונה שנאמרה לאברהם: „לך לך"! כלום היתה הופעתו הראשונה של אברהם מתאימה לרוח הדורו בתוך חוכה של כשדים, בבל, אשור, צידון, מצרים! האלהת התאוה והכח — זו היתה ההספה על פי רוח התקופה; האלהת התאוה באסיה, האלהת כח אדם ועוצם ידו ושלילת חירותו במצרים! רעיון האל נשתכח מכל לב, ורק שרידים מועטים נותרו לו — עד שקם אברהם והופיע בעולם! ושעה שעולם כולו ביקש להתיישב ולקנות זכויות אזרח, הוא ויתר על מולדתו וזכויותיו האזרחיות; ברצונו החפשי הפך לגר, וכפר בפה מלא בכל אלהי הגויים! אכן, לשם כך דרוש אומץ לב ואמונה שלמה באמת הפנימית ובהכרת האל שבלב; לשם כך דרושה ההכרה היהודית, „קשיות העורף" היהודית. -

7. "בשם האמונה"

הבה ונתפלל "בעד רעהו". נרגיש בצער הישוב. „אלינו להבין, כי גורל הישוב בארץ ישראל הוא גם גורלנו. הערבים הכריזו מלחמה לא רק במדינת ישראל, אלא בכל כנסת ישראל. הסה עכשו מנהיגי התנועה האנטישמית והבינלאומית ומראשי תומכיה בכסף תועפות. נתגבר נא על הפחד. האוילי שהטילו עלינו שונאינו, כי אנו בעלי "נאמנות כפולה" ראשית, לעולם אי־אפשר לצאת ידי חובה לעוננו שונאי ישראל, וכל מה שנעשה לא ימצא חן בעיניהם. שנית, הדבר נוגע, כאמור, לא לקיום מדינה, כי אם להצלה פיסית של המוני ישראל. האם אין זה מחובתנו הקדושה לבוא לעזרתם! האסור לנו לדרוש. הגנה על הישוב! עומדים אנו בפני נסיונו של איוב — האפשרות להתפלל. על־ידי מעשים ומסירות־נפש — "בעד רעהו", ו"רעהו" זה הוא הישוב הגדול בארץ־ישראל.

8. מי שאור האמונה מתגלה עליו בטהרתו
הוא אוהב את כל הבריות כולם בלא שום שיור כלל,
וכל מעינו הוא בעליתם ותיקונם,
והדרכים של תקונם נעשים מלאים מוסר ויושר
לפי רוב הופעת האמונה שבלבו.

חבקוק ב

על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי: ויענני יהוה ויאמר כתב חזון ובאר על הלחות למען ירוץ קורא בו: כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר: הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה:

צפניה א

יב והיה בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות ופקדתי על האנשים הקפאים על שמריהם האמרים בלבבם לא ייטיב יהוה ולא ירע: ...
יד קרוב יום יהוה הגדול קרוב ומהר מאד קול יום יהוה מר צרח שם גבור: ...
טז יום שופר ותרועה על הערים הבצרות ועל הפנות הגבהות:
יז והצרתי לאדם והלכו כעורים כי ליהוה חטאו ושפך דמם כעפר ולחמם כגללים:
יח גם כספם גם זהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יהוה ובאש קנאתו תאכל כל הארץ כי כלה אך נבהלה יעשה את כל ישבי הארץ:

צפניה ב

א התקוששו וקושו הגוי לא נכסף:
ב בטרם לדת חק כמץ עבר יום בטרם לא יבוא עליכם
ג חרון אף יהוה בטרם לא יבוא עליכם יום אף יהוה: בקשו את יהוה כל ענוי הארץ אשר משפטו פעלו בקשו צדק
ד בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף יהוה: כי עזה עזובה תהיה ואשקלון לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה ועקרון
ה תעקר: הוי ישבי חבל הים גוי כרתים דבר יהוה עליכם כנען ארץ פלשתים והאבדתיך מאין יושב:

טו זאת העיר העליזה היושבת לבטח האמרה בלבבה אני ואפסי עוד איך היתה לשמה מרבץ לחיה כל עובר עליה ישרק יניע ידו:

צפניה ג

א הוי מראה ונגאלה העיר
ב היונה: לא שמעה בקול לא לקחה מוסר ביהוה לא בטחה
ג אל אלהיה לא קרבה: שריה בקרבה אריות שאגים שפטיה
ד זאבי ערב לא גרמו לבקר: נביאיה פחזים אנשי בגדות כהניה חללו קדש חמסו תורה:

ח לכן חכו לי נאם יהוה ליום קומי לעד כי משפטי לאסף גוים לקבצי ממלכות לשפך עליהם זעמי כל חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ:
ט כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהוה
י לעבדו שכם אחד: מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובלון
יא מנחתי: ביום ההוא לא תבושי מכל עלילתיך אשר פשעת בי כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוספי לגבהה עוד
יב בהר קדשי: והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם
יג יהוה: שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי המה ירעו ורבצו ואין
יד מחריד: רני בת ציון הריעו ישראל שמחי ועלזי
טו בכל לב בת ירושלם: הסיר יהוה משפטיך פנה איבך מלך
טז ישראל יהוה בקרבך לא תיראי רע עוד: ביום
יז ההוא יאמר לירושלם אל תיראי ציון אל ירפו ידיך: יהוה אלהיך בקרבך גבור יושיע ישיש עליך בשמחה יחריש באהבתו יגיל עליך ברנה: